

ФЛАМІНГО (*PHOENICOPTERUS ROSEUS*) – НОВИЙ ГНІЗДОВИЙ ВИД ФАУНИ УКРАЇНИ

З.О. Петрович¹, О.С. Настаченко²

¹ Регіональний ландшафтний парк «Кінбурнська коса»; вул. Старофортечна, 16, м. Очаків, 57508, Миколаївська обл., Україна
Regional Landscape Park «Kinburnska Spit»; Starofortechna str., 16, Ochakiv, 57508, Mykolayiv region, Ukraine

² Азово-Чорноморська орнітологічна робоча група; вул. Арабатська, 108, м. Дніпро, 49087, Україна
Azov-Black Sea Ornithological Working Group; Araratskaya str., 108, Dnipro, 49087, Ukraine

✉ З.О. Петрович (Z.O. Petrovich), e-mail: zenpet@ukr.net

Greater Flamingo (*Phoenicopterus roseus*) is a new breeding species in the fauna of Ukraine. - Z.O. Petrovich, A.S. Nastachenko. - *Berkut*. 26 (1). 2017. - Flamingo has the status of vagrant species in Ukraine. Birds were observed in different regions during migrations and wintering. For the first time the breeding colony was discovered in 2017. Flamingos nested on a shallow of Sivash in Kherson region (South Ukraine). We investigated this place on 16.09 and found 12 nests. Two of them remained unfinished, ten were former occupied by birds. We observed 23 adult birds and 3 chicks (about two months old) a kilometer from the colony. Majority of flamingos bred unsuccessfully. Reasons of them are unknown. Measures for saving of this colony are discussed. [Ukrainian].

Key words: distribution, nesting, breeding success, conservation, South Ukraine.

В Україні фламінго має статус залітного виду. Птахів спостерігали в період кочівель, міграцій та взимку. 16.09.2017 р. на Сиваші в Новотроїцькому районі Херсонської області знайдено 12 гнізд, спостерігали дорослих птахів та трьох нелітних пташенят.

Ключові слова: поширення, гніздування, успішність розмноження, охорона, Південна Україна.

В Україні фламінго (*Phoenicopterus roseus*) завжди мав статус залітного виду (Шарлемань, 1938; Смогоржевський, 1979; Grishchenko, 2004; Тарасова, 2006; Фесенко, Бокотей, 2007). Птахів зустрічали в різних регіонах у період кочівель, міграцій та взимку (Новак, 2006; Волошин, 2010; Скільський, 2012; Русев, Корзюков, 2013; Пекло, 2014 та ін.).

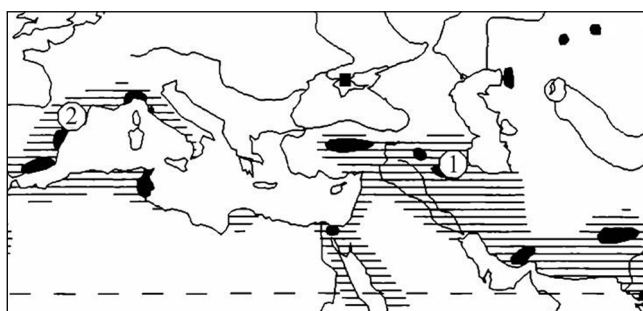
Ми 21.08.2005 р. на Покровській косі Кінбурнського п-ва біля с. Покровка Очаківського району Миколаївської області спостерігали зграю з 8 дорослих особин. Брати О. та В. Горлінські (особ. пов.) в серпні цього ж року бачили в кінці о. Довгий, в урочищі Галка, зграю фламінго чисельність понад 100 особин. 8–9.06.2015 р. 2 молоді птахи трималися на оз. Джарилгач біля с. Новоульянівка Чорноморського району в АР Крим (спостерігали разом із О.Б. Грінченком та І.В. Щеголевім).

Факт гніздування фламінго виявлено нами 16.09.2017 р. на Сиваші, на мілині з північної сторони півострова Чокрак, у межах Новотроїцького району Херсонської області (рис.). Берег півострова в районі гніздування порослий потужними заростями очерету шириною 70–120 м і довжиною близько 1,5 км. Окремі його куртини знаходяться в дуже засоленому озері на віддалі 150 м від основного масиву. Наявність очерету в цьому місці свідчить про вихід на поверхню прісних вод, а самі рослини створюють певні захисні умови. Дванадцять гнізд фламінго знаходилися на обсохлій мулистій косі, за 200 м від масиву очерету. Гнізда конусоподібні, побудовані з мулу (фото 1). У місці забору мулу поряд із гніздами є заглиблення. Гнізда будувалися в період, коли мілина була покрита водою, на що вказують згладжені краї заглиблень та розмиті основи гнізд. Віддаль між сусідніми гніздами становила 100–150 см.

У результаті огляду колонії встановлено, що тут гніздилось 12 пар, з яких 10 завершили будівництво гнізд висотою близько 40 см. Вони мають ознаки зайнятості птахами. У сформовані лотки було відкладено яйця, які насиджувались. У цих гніздах вивелися пташенята, про що свідчать залишки посліду в лотках і на боках гнізд. Три

гнізда з північної сторони колонії були більше покриті послидом та більш розтоптани. Дві пари з невідомих причин не завершили будівництво гнізд. Ці два недобудованих рудиментарних гнізда використовувалися птахами як присади. У колонії також виявлена основа тринадцятого гнізда. Ми вважаємо, що його почала будувати, а потім кинула з невідомих причин, одна з цих 12 пар.

23 дорослих особини та клуб із трьох молодих фламінго знаходилися за кілометр північніше від гніздової колонії (фото 2, 3). Молоді ще не літаючі птахи віком близько 2 місяців активно годувалися на мілководді і трималися на відстані біля 100 м від зграї дорослих птахів, які їх охороняли, видаючи час від часу крики подібні на гусячі. При нашому наближенні, по сигналу тривоги поданому дорослими птахами, молоді відійшли у глибину акваторії. Зграя дорослих фламінго також злетіла і підсіла до молодих. Кількість дорослих птахів у зграї узгоджу-

Фрагмент північної частини ареалу фламінго (за: Мацына, Джамирзоев, 2011 з доповненням).

Чорним кольором виділено місця гніздування, заштриховано місця кочівель узимку, номерами позначено популяції (пояснення в тексті), квадратом – місце гніздування в Україні.

Fragment of the northern part of breeding range of the Greater Flamingo.

Breeding grounds are marked by black colour, areas of winter movements shaded, populations denoted by figures (see text), black square shows the location of colony in Ukraine.

Фото 1. Гнізда фламінго. 16.09.2017 р., Сиваш.
Тут і далі фото О.С. Настаченка.
Photo 1. Nests of flamingos.

ється з числом пар, які побудували гнізда. Очевидно, що ця невелика дискретна група фламінго синхронізована термінами відкладення яєць. Синхронізовані також інші їхні дії в період розмноження.

Остаточного успіху в розмноженні досягло тільки три пари (30%). З яких причин були втрачені кладки чи пташенята в семи пар, не встановлено. Ми не помітили біля гнізд відбитків слідів хижих тварин. Вірогідніше всього колонія понесла втрати через хижацтво жовтоногого мартина (*Larus cachinnans*), чисельність якого досить висока на цих територіях.

Враховуючи час насиджування кладки та вік молодих птахів, колонія була заснована на початку літа, а відкладання яєць відбулося в кінці червня. Молоді фламінго стають на крило у віці 70–120 днів (Johnson, 1997, 1998; Мацына, Джамирзоев, 2011). Проблематично, чи встигнуть молоді птахи піднятися на крило і мігрувати з основною зграєю до похолодання, яке неминуче призведе до збіднення кормової бази.

До території України найближче розташовані дві з п'яти популяцій фламінго (рис.):

1) популяція, яка гніздиться в Південно-Західній Азії від Туреччини до Казахстану й Північно-Західної Індії. Чисельність її досить стабільна, нараховує близько 500 тис. особин;

2) популяція, що населяє західну частину Середземномор'я, чисельність її зростає, вона оцінюється у 80 тис.

Фото 3. Пташенята фламінго. 16.09.2017 р., Сиваш.
Photo 3. Chicks of flamingos.

Фото 2. Зграя фламінго. 16.09.2017 р., Сиваш.
Photo 2. Flock of flamingos.

особин (Johnson, 1997, 1998; Мацына, Джамирзоев, 2011).

На територію України могли розселитися птахи з обох популяцій. Гніздовий ареал фламінго розірваний, колонії розташовані за сотні або й тисячі кілометрів одна від одної. В одних місцях птахи гніздяться тривалий час, в інших – тільки в окремі роки. Це залежить головним чином від гідрорежиму, кормової бази, фактору турбування та інших чинників (Мацына, Джамирзоев, 2011). Тому гніздування виду на Сиваші може бути як поодиноким випадком, так і стати відносно регулярним. Також треба враховувати тенденції зміни клімату півдня України в бік аридності, що сприяє розширенню ареалу цього південного виду на північ.

Необхідно відмітити, що фламінго започаткували своє гніздування в Україні на території, яка не входить до природно-заповідного фонду. У районі гніздування проводиться полювання та інша господарська діяльність. Для гарантованого розмноження цих птахів потрібно провести біотехнічні заходи по підготовці місць гніздування, які не дозволять проникати на територію колоній фламінго хижих звірів – лисиць (*Vulpes vulpes*), енотовидних собак (*Nyctereutes procyonoides*), шакалів (*Canis aureus*) – та птахів, які займаються хижацтвом: жовтоногого мартина, крука (*Corvus corax*), сірої ворони (*C. cornix*). З цією метою можна використати як природні острівці, провівши потрібну реконструкцію, так і побудувати штучні острови-платформи. Також необхідно організувати охорону місць гніздування фламінго. На наш погляд, до цієї роботи повинні залучитися як професійні орнітологи регіону, так і волонтери Товариства охорони птахів України та активісти-природоохоронці.

Подяки

До пошуку місця вірогідного розмноження фламінго нас спонукала інформація В.П. Коломійчука у Фейсбучі від 2.09.2017 р.* та В.Ю. Кайстро на сайті «Птахи України» від 11.09.2017 р.** про спостереження зграї з 20–24

* <https://www.facebook.com/vkolomyichuk/posts/1481665208547729>

** <http://uabirds.org/v2photo.php?l=ru&s=046000854&n=1&t=32&p=0&sortby=1&sor=desc&saut=0>

дорослих птахів у серпні – вересні, підкріплена фотографіями, за що ми їм щиро вдячні.

ЛІТЕРАТУРА

- Волошин В.А. (2010): Житлова балка та її відгалуження як місце спостережень за птахами. - Птахи степового Придніпров'я: минуле, сучасне, майбутнє. Дніпропетровськ. 22-31.
- Мацына Е.Л., Джамирзоев Г.С. (2011): Розовый фламинго *Phoenicopterus roseus* Pallas, 1811. - Птицы России и сопредельных регионов: Пеликанообразные, Аистообразные, Фламингообразные. М.: КМК. 511-529.
- Новак В.О. (2006): Нові дані по орнітофауні Поділля. - Авіфауна України. 3: 44-46.
- Пекло А.М. (2014): Новые находки редких и малоизученных видов птиц в Киевской области и на сопредельных территориях. - Беркут. 23 (1): 11-12.
- Русев И.Т., Корзюков А.И. (2013): Первая регистрация обыкновенного фламинго (*Phoenicopterus roseus*) в Одесской области. - Птицы и окружающая среда. Одесса: Апрель. 181-182.
- Скільський І.В. (2012): Фламініго (*Phoenicopterus roseus*) – новий вид птахів у Прут-Дністровському межиріччі України. - Беркут. 21 (1-2): 201-202.
- Смогоржевський Л.О. (1979): Фауна України. Птахи. К. 5 (1): 1-188.
- Тарасова Е.С. (2006): Обыкновенный фламинго (*Phoenicopterus roseus*) в Украине. - Бранта. 9: 197-200.
- Фесенко Г.В., Бокотей А.А. (2007): Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). Київ – Львів. 1-111.
- Шарлемань М.В. (1938): Птахи УРСР. Київ: АН УРСР. 1-129.
- Grishchenko V. (2004): Checklist of the birds of Ukraine. - Беркут. 13 (2): 141-154.
- Johnson A. (1997): Greater Flamingo. - The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Their Distribution and Abundance. 62.
- Johnson A.R. (ed.) (1998): Flamingo Specialist Group Newsletter. No 8. Annual Reports 1995–1996. Wetl. Intern. and IUCN. Spec. Surviv. Comm. 1-41.